

Utdanning: Verdiskaping bygd på kunnskap

1. Scenario 2020

I 2020 har det regionale kunnskapsløftet gitt betydelige resultater. Gjennom målrettet arbeid på tvers av kommunegrensene og forvaltningsnivåer har Agder lyktes med å heve kvaliteten på alle utdanningsnivåer – fra barnehager til universitetet. Alle som trenger barnehageplass får det, grunnskole-resultatene er over landsgjennomsnittet, frafallet i videregående skole er vesentlig redusert og universitetet gjør seg bemerket både nasjonalt og internasjonalt. Satsingen på økt kompetanse og samarbeid har bidratt til framvekst av en rekke nye gründerbedrifter og et næringsliv som hevder seg i tøff internasjonal konkurranse.

2. Muligheter og utfordringer på Agder

Utfordringsbildet knyttet til levekår på Agder og regionens lave utdanningsnivå gir grunn til bekymring. Regionplan 2020 gir store muligheter for samhandling, men fremdeles er det utfordringer med å få kommuner og fylkeskommuner til å jobbe mot felles mål og at arbeidet er langsiktig og kunnskapsbasert.

Det er behov for å sette noen klare mål for kvaliteten i grunnopplæringen på Agder. Målene må være gjennomgående for alle nivåer i sektoren og skal ha betydning for opplæringen ved den enkelte skole og for den enkelte elev. For hvert mål presenteres det et felles sett med indikatorer som skal gi grunnlag for å vurdere hvor langt skolene og kommunene har kommet i å nå målene. Målsettingene skal gi klare signaler om hvilke aspekter ved grunnopplæringen som bør prioriteres.

Læringsutbytte

Alle elever og lærlinger som går ut av grunnopplæringen, skal ha holdninger, kunnskaper og ferdigheter som gjør dem i stand til å mestre livet, videre utdanning og arbeidsliv.

Gjennomføring

Aller elever og lærlinger som er i stand til det, skal gjennomføre videregående opplæring med kompetansebevis som anerkjennes for videre studier eller i arbeidslivet.

Læringsmiljø

Alle elever og lærlinger skal inkluderes, trives, oppleve mestring og få faglige utfordringer. Alle skoler og skoleeiere setter konkrete målsettinger innenfor de målområdene som er satt opp. Årlige måling, analyse og vurdering av måloppnåelse presenteres i skoleeiers årlige tilstandsrapport.

3. Status i grunnopplæringen

Selv om det er mange positive sider ved grunnopplæringen, er det solid dokumentasjon for at kvaliteten på viktige områder kan bli bedre. For mange elever mangler gode nok grunnleggende ferdigheter og kunnskaper når de går ut av grunnskolen, og tilsvarende er det for mange som ikke fullfører og består videregående opplæring.

Læreren er den aller viktigste enkeltfaktor for elevens læring. Læreren må ha både faglig og pedagogisk kompetanse. Kompetanseutvikling for den enkelte lærer vil ha betydning for den enkelte lærers undervisning. En utfordring fremover er at Agder i samarbeid med universitetet legger vekt på at grunn-, etter- og videreutdanning har høy kvalitet og utvikler og bevarer høy kompetanse hos lærere som profesjonsutøvere.

Flere skoleledere på Agder har de siste årene gjennomført rektorskolen eller andre studier i ledelse. Det har ført til mer utviklingsorienterte ledere med økende fokus på pedagogisk ledelse. Utfordringen fremover er tid til- og fokus på ledelse som støtter lærerne i deres arbeid. Kommunene i regionen har økt fokus på grunnopplæringen og flere kan vise til bedre resultater. Samtidig er skoleeierkompetansen i regionen varierende, og det er grunn til å stille spørsmål om ved skoleeieres evne til å følge opp og støtte skolelederne og lærerne på en tilfredsstillende måte.

Læringsutbytte

De nasjonale testene på 5. og 8. trinn avdekker at elevene i begge fylkene skårer omtrent på landsnittet i regning, men ligger samlet under landsnittet i lesing og engelsk. I samme periode har Norge vist en gledelig fremgang på internasjonale undersøkelser. I grunnskolen viser nasjonal eksamensstatistikk at begge fylkene samlet ligger litt under landsnittet.

I videregående opplæring viser nasjonal eksamensstatistikk i fellesfag at begge fylkene samlet ligger på landsnittet. På videregående er det langt færre internasjonale undersøkelser av læringsutbytte, men det finnes indikatorer som viser at det har vært en negativ utvikling av matematikk-kunnskaper i Norge.

Gjennomføring

2006-2011	AAF	VAF	Nasjonalt
Fullført og bestått	68 pst	71 pst	69 pst
Fortsatt i vgo	6 pst	4 pst	5 pst
Fullført ikke bestått	6 pst	6 pst	7 pst
Sluttet	20 pst	18 pst	18 pst

*Kilde: SSB 2012

Det er avgjørende å fortsatt øke gjennomføringen i videregående opplæring blant ungdom, i tillegg til å sørge for at flere voksne tar videregående opplæring. Begge fylkene har de siste årene samlet hatt fremgang, men fremdeles er det rom for forbedringer.

Elevenes resultater fra grunnskolen er den faktoren som har størst betydning for elevers gjennomføring og resultater i videregående opplæring. Økt bevissthet omkring at grunnskole og videregående opplæring har et felles ansvar for økt gjennomføring gir muligheter for felles innsats. Dette arbeidet er påbegynt, men det er behov for en helhetlig strategi og mer systematisk arbeid mellom kommuner og fylkeskommuner.

Agderfylkene skiller seg positivt ut ved at de er flinke til å tilby læreplasser. Spesielt innen privat sektor har det vært god tilgang på ordinære læreplasser. Utfordringen fremover er å skaffe flere læreplasser i offentlig sektor og flere læreplasser/opplæringsplasser for ungdom som trenger tilrettelagt opplæring.

Læringsmiljø

Det er et mål at eleven opplever en skolehverdag med kompetente lærere som fremmer motivasjon, mestring og faglig utvikling. Alle elever får faglige utfordringer, både de som sliter og de faglige sterke. Et godt læringsmiljø er viktig både for gjennomføring og læringsresultater og sosial kompetanse.

Elevundersøkelsen viser at elevene på Agder trives godt og motivasjonen er stigende. Imidlertid oppgir en fjerdedel at de ikke får nok utfordringer i skolehverdagen og ca 40 pst at opplæringen kun er tilpasset deres nivå i noen eller få fag.

Satsingen på et bedre læringsmiljø vil gi et bedre opplæringstilbud som favner flere. I dag er situasjonen at en stor andel elever mottar spesialundervisning fordi den ordinære opplæringen ikke er god nok.

4. Strategiske tilnærminger

Den strategiske tilnærmingen for å forbedre grunnopplæringen er skissert gjennom arbeid langs tre utviklingslinjer:

- **Kvalitetsutvikling:** En satsing på kontinuerlig forbedring av ordinær opplæring der en har fokus på pedagogisk ledelse.
- **Kompetanseutvikling:** Skolens praksis må være kunnskapsbasert og det må legges til rette for en helhetlig og varig grunn-, etter- og videreutdanning for å oppnå målene.
- **Organisasjonsutvikling:** Organisatoriske endringer vi bør gjøre i våre tilbud og tjenester for å nå målene. Skolene skal være lærende organisasjoner som har vilje og evne til skoleutvikling

5. Anbefalinger

Satsingen som anbefales må bygge på profesjonalitet og en omforent forståelse av oppdraget fra eiernivå til barnehage- og skolenivå.

- **Fokus på tidlig innsats og tettere oppfølging i hele opplæringsløpet**
 - *En tett og god oppfølging av den enkelte elev. Avviker noen barn/elever fra en forventet progresjon aktiveres et tverrfaglig støtteapparat som har som oppgave å hjelpe barnet/eleven.*
 - *Etablere ett varig system for god samhandling i alle overganger fra barnehage til videregående opplæring og samhandling med andre aktører.*
 - *Oppfylle målene i samfunnskontrakten slik at flere fullfører opplæringen og man sikrer at arbeidslivets behov dekkes.*
- **Økt vekt på fremragende undervisning og ledelse.**
 - *Bedre tilpasset opplæring som reduserer behovet for spesialundervisning*
 - *Analyse og refleksjon over egen praksis som basis for utvikling av god undervisning*
- **Etablere regionalt samarbeid om skoleforskning og kompetanseutvikling**
 - *Fokus på fremragende barnehage- og skoleforskning tilpasset regionens behov*
 - *Implementere et varig system for etterutdanning.*
 - *Videreutvikle ordningen med veilederkorps som kan hjelpe kommuner og skoler i utvikling av god praksis.*
 - *Utvikle og implementere en modell for barnehage- og skoleeierutdanning*